

Vechteconomie

Het gaat niet goed met de Nederlandse economie. De groei van het bnp per hoofd ligt structureel lager dan in omringende landen, de werkloosheid loopt pijlsnel op en een veel te groot deel van de beroepsbevolking staat buiten het arbeidsproces. Volgens oppositieleider Bolkestein is de oorzaak dat Nederland een 'soft society' is geworden, waar de mensen te veel in de watten worden gelegd. Tijdens de algemene beschouwingen benadrukte hij dat we weer moeten leren knokken om onze welvaart te behouden. Eerder betoogde ook directievoorzitter Korteweg van de Robeco Groep dat we terug moeten naar een 'vecht-economie', waar meer aan de markt wordt overgelaten en de overheid alleen nog doet wat mensen en markten zelf niet kunnen¹.

Niet alleen in Nederland, maar overal in Europa groeit de twijfel aan de houdbaarheid van de verzorgingsstaat. Het is steeds duidelijker geworden dat de sociale verworvenheden gepaard zijn gegaan met verlies aan efficiency en economische dynamiek. Het ruimhartige stelsel van sociale zekerheid vormt een rem op de arbeidsparticipatie. De wettelijke bescherming van de positie van werknemers werpt een barrière op voor het in dienst nemen van nieuwe medewerkers. De hoogte van het wettelijk minimumloon sluit grote groepen werknemers met een lage arbeidsproductiviteit uit van deelname aan het arbeidsproces. Het streven naar een gelijkmatige inkomensverdeling tast de prikkel tot het leveren van prestaties aan en beperkt de inzet van arbeid, kapitaal en ondernemerschap. Het ingrijpen van de overheid in markten frustrereert de werking van die markten en leidt tot een overmatig beroep op collectieve middelen. Het streven naar maatschappelijke consensus vermindert de slagvaardigheid en leidt tot afwenteling van kosten op de samenleving als geheel. Kortom, het streven naar rechtvaardigheid is in conflict gekomen met de doelmatigheid en heeft de economische dynamiek ernstig aangetast.

De Westeuropese economieën lijden aan het ziektebeeld dat Mancur Olson beschreef in zijn boek *The rise and decline of nations*². Volgens Olson vormen zich in stabiele samenlevingen die niet van buitenaf worden bedreigd, in de loop van de tijd steeds meer groepen en coalities die door middel van collectieve belangenbehartiging voordelen voor zich zelf proberen te behalen, ten koste van de welvaart van de samenleving als geheel. Er ontstaan mono- en oligopolistische structuren die de (her)allocatie van productiefactoren in de samenleving belemmeren en daardoor de economische efficiency en maatschappelijke dynamiek ondergraven. Hoe langer een stabiele samenleving bestaat, hoe meer van dergelijke kartels zich vormen en hoe ernstiger de institutionele verstaringen worden waardoor de economische groei wordt geremd. Op den duur valt de samenleving door gebrek aan vernieuwing uiteen of wordt door andere, dynamischer economieën voorbijgestreefd.

Hoe kan een dergelijke ontwikkeling worden gekeerd? In de eerste plaats door de introductie van mededinging op markten die door kartelvorming worden beheerst. Waarom bestaan er lange wachtlijsten voor medische verrichtingen en is het voor artsen en specialisten bijna onmogelijk zich vrij te vestigen? Waarom werken in Amsterdam honderden confectieateliers in de illegaliteit, terwijl er grote vraag is naar hun producten? Waarom worden werkgevers verplicht zich aan collectieve cao's te onderwerpen? Het antwoord is steeds: om gevestigde belangen te beschermen. Ondanks alle lippendienst aan de vrije markt wemelt het in ons land van de kartels en de gedwongen winkelnering. Ten koste van de kwaliteit van voorzieningen en de economische dynamiek.

In de tweede plaats is het omvangrijke proces van inkomenshervreiding aan revisie toe. Veel inkomensoverdrachten komen niet ten goede aan de minstbedeelden, maar aan goed georganiseerde belangengroepen. Per saldo is het herverdelingsproces grotendeels een verschuiving van middelen binnen een zelfde inkomensgroep. De samenleving draagt de 'deadweight losses' van dit proces. Zoals in het artikel van Van Bergeijk en Waasdorp in deze ESB wordt uiteengezet, zou het inkomensverdelingsbeleid zich meer moeten richten op de primaire verdeling (inkomensvorming) in plaats van op de secundaire (inkomenshervreiding). Dat zou de economische groei bevorderen in plaats van afremmen.

In de derde plaats moet de overheid zich concentreren op kerntaken. Goedbedoelde pogingen om de marktwerking te corrigeren, roepen averechte effecten op en zetten de deur open voor 'rent seeking' door georganiseerde belangengroepen. Het afschaffen van subsidies bevordert niet alleen de dynamiek in de betreffende sectoren, maar creëert ook ruimte voor een forse belastingverlaging met gunstige effecten voor de werkgelegenheid en economische groei.

Ten slotte is een herijking van het sociaal-economische bestel geboden. Het streven naar maatschappelijke consensus mag er niet in ontaarden dat de beleidsvorming wordt overgelaten aan direct belanghebbenden. Dat is een open invitatie om particuliere kosten op de gemeenschap af te wentelen.

Volgens Olson kunnen slechts oorlogen, revoluties of heftige sociale beroeringen de langzaam opgebouwde maatschappelijke blokkades omverwerpen. De samenleving moet als het ware door elkaar worden geschud. Zullen het afkalvende concurrentievermogen en de oplopende werkloosheid voor een voldoende schokeffect zorgen om de noodzakelijke maatschappelijke vernieuwing in gang te zetten?

L. van der Geest

1. P. Korteweg, Vecht-economie aangewezen oplossing voor Nederland, *NRC Handelsblad*, 10 juli 1993, blz. 9.
2. M. Olson, *The rise and decline of nations*, Economic growth, stagflation and social rigidities, Londen, 1982.